

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain, kuntoutusrahalain ja sairausvakuutuslain 18 a §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annettua lakia muutettavaksi siten, että kuntoutusta järjestävien ja korvaavien eri tahojen työnjakoa selkeytettäisiin ja kuntoutuksen hakemista koskevia säännöksiä täsmennettäisiin.

Kuntoutusrahalakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että kuntoutusrahaa voitaisiin maksaa tarvittaessa koko kuntoutusprosessin ajan niiden enimmäismääräaikaisten estämättä, jotka koskevat kuntoutusrahan maksamista kuntoutuksen odotus- ja väliajoilta. Työmarkkinatuki ehdotetaan rinnastettavaksi työttömyyspäivärahaan kuntoutusrahalain mukaisista etuuksista päätettäessä. Kuntoutusrahan maksamista Raha-automaattiyhdistyksen rahoittaman kuntoutuksen ajalta koskevia säännöksiä sekä kun-

toutusrahan ja muiden toimeentuloa turvaavien etuuksien yhteensovittamista koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkennettavaksi.

Lisäksi ehdotetaan, että sekä kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annettuun lakiin että kuntoutusrahalakiin lisättäisiin säännökset ulkomailta maksettavien etuuksien rinnastamisesta yhteensovittaviin vastaaviin suomalaisiin etuuksiin, jotka on otettava huomioon mainittujen lakien mukaisia etuuksia määrättäessä. Esityksellä ei ole olennaisia taloudellisia vaikutuksia.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettuja tulemaan voimaan vuoden 1995 alusta. Esitys liittyy valtion vuoden 1995 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Kuntoutuslainsäädännön kokonaisuudistus tuli voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991. Uudistukseen sisältyivät myös laki kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta (610/91) ja kuntoutusrahalaki (611/91). Hyväksyessään hallituksen esityksen (HE 259/90) kuntoutusta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi eduskunta edellytti, että hallitus antaa kahden vuoden kuluttua lain voimaantulosta selonteon lainsäädännön vaikutuksista ja kuntoutusjärjestelmän kehittämisestä sekä tarvittavista muutoksista.

Valtioneuvosto on antanut eduskunnalle selonteon lainsäädännön vaikutuksista (Valtio-

neuvoston selonteko kuntoutuslainsäädännön vaikutuksista ja kuntoutusjärjestelmien kehittämisestä. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 1994:3). Tässä hallituksen esityksessä on pyritty ottamaan mahdollisuuksien mukaan huomioon selonteossa ilmenneet muutostarpeet.

2. Nykytila ja ehdotetut muutokset

2.1. Laki kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta

2.1.1. Kuntoutuksen työnjaosta eri tahojen kesken

Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntou-

tuksesta annetun lain 1 §:n 2 momentissa säädetään kuntoutuksen työnjaosta. Kansaneläkelaitos järjestää ja korvaa kuntoutuksen mainitun lain mukaisena, jollei vakuutettu saa tarvitsemaansa kuntoutusta tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (625/91), liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/91), sotilasvammalain (404/48) tai sotilastapaturmalain (1211/90) nojalla.

Tapaturmavakuutuksen ja liikennevakuutuksen perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annettujen lakien nojalla kansaneläkelaitoksella on oikeus takautuvaan korvaukseen vakuutusyhtiöltä siinä tapauksessa, että kansaneläkelaitos on järjestänyt kuntoutuksen, jonka vakuutusyhtiö olisi ollut velvollinen järjestämään. Regressioikeuden toteuttaminen ristiriitaitilanteissa edellyttää kuitenkin, että vakuutusyhtiön korvausvelvollisuus on lainvoimaisella päätöksellä todettu.

Edellä mainittujen ensisijaisten korvausjärjestelmien aseman selkeyttämiseksi ehdotetaan lakia muutettavaksi siten, että kansaneläkelaitos todettaisiin velvolliseksi järjestämään tai korvaamaan kuntoutusta silloin, kun vahingonkärsineellä ei ole oikeutta kuntoutukseen kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua ensisijaisen korvausjärjestelmän kautta.

2.1.2. Ulkomailta maksettavan etuuden huomioon ottaminen

Laissa kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta ei ole säännöstä siitä, miten ulkomailta maksettava kuntoutusetuus tai muu sitä korvaava etuus vaikuttaa kansaneläkelaitoksen velvollisuuteen järjestää tai korvata kuntoutusta ja maksaa sen perusteella kuntoutuksesta johtuvia kustannuksia. Voimassa olevan lain 1 §:n 2 momentin mukaan järjestämisvelvollisuutta ei ole, jos vakuutettu saa kuntoutusta esimerkiksi tapaturmavakuutuksen perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain nojalla tai liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain nojalla. Jos vakuutetulla olisi oikeus saada tapaturma, ammattitauti tai liikennevahinko korvatuksi ulkomailta siellä sovellettavien lakien tai muiden velvoittavien määräysten nojalla ja korvaukseen liittyisi myös lääkinnällinen ja ammatillinen kuntoutus, tulisi myös tällaisen

ulkomaisen korvausvelvollisuuden syrjäyttää kansaneläkelaitoksen järjestämis- ja korvausvastuu.

ETA-sopimuksen voimaantulo liittyy EU-asetuksen 1408/71 soveltamisvelvoitteen myös kuntoutusetuuksiin. Jos Suomesta kuntoutusetuutta hakeva ETA-kansalainen saa ulkomailta etuutta, joka Suomesta saatuna vaikuttaisi kuntoutuksen järjestämisvelvollisuuteen tai etuuden määrään, tällainen etuus voidaan ottaa huomioon Suomesta saatavaa etuutta vastaavasti jo edellä mainitun asetuksen nojalla. Jotta myös muista kuin ETA-maista saatavat etuudet olisivat samassa asemassa ehdotetaan, että kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annettua lakia täsmennettäisiin tältä osin.

Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa on valmisteltu myös esitystä kansaneläkelain ja sairausvakuutuslain sekä eräiden muiden kansaneläkelaitoksen täytäntöönpanemien lakien muuttamiseksi vastaavalla tavalla.

2.1.3. Kuntoutuksen hakeminen ja myöntäminen

Laissa ei ole määräystä siitä, voidaanko kuntoutusta järjestää tai korvata takautuvalla ajalta. Säännöksen puuttuessa kuntoutusta on voitu hakea jälkikäteen, ammatillisen koulutuksen ajalta jopa vuosia sen jälkeen, kun koulutus on alkanut.

Tällaista jälkikäteen tapahtuvaa korvaamista ei kuitenkaan voida pitää tarkoituksenmukaisena kuntoutustoiminnan luonne huomioon ottaen. Kuntoutuksen tulee perustua etukäteen laadittuun yksilökohtaiseen lääkinnällisen tai ammatillisen kuntoutuksen suunnitelmaan. Takautuvasti kuntoutukseksi suositeltu toiminta tulisi hyväksyä kuntoutuksena järjestettäväksi ja korvattavaksi vain erityisestä syystä. Tällaisena syynä voitaisiin pitää esimerkiksi kuntoutujan vaikeata sairautta, joka on estänyt kuntoutuksen hakemisen ajoissa.

Edellä olevan perusteella esitetään kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain 5 § täsmennettäväksi siten, että kuntoutusta järjestettäisiin ja korvattaisiin aikaisintaan sen kuukauden alusta lukien, jona kuntoutusta haetaan kansaneläkelaitokselta, jollei sen järjestämiseen tai korvaamiseen sitä edeltävältä ajalta ole erityistä syytä, ei kuitenkaan pitemmältä ajalta kuin kuudelta kuukaudelta ennen hakemuksen jättämistä.

Lain 5 § ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistetaan tarpeettomana säännös kansaneläkelaitoksen velvollisuudesta ilmoittaa antamastaan ammatillisen kuntoutuksen päätöksestä opintotukilaissa (28/72) tarkoitettulle valtion opintokeskukselle. Muutostarve aiheutuu säännöksessä tarkoitettun opintotukilain kumoamisesta ja uuden opintotukilain (65/94) säätämisestä, jonka mukaan opintotuki siirtyi kansaneläkelaitoksen myöntämäksi etuudeksi. Uudessa opintotukilaissa on säädetty kansaneläkelaitokselle oikeus käyttää sen hallussa olevia tietoja opintotukea koskevia päätöksiä tehdessään.

2.2. Kuntoutusrahalaki

2.2.1. *Ulkomailta maksettavan etuuden huomioon ottaminen*

Kuntoutusrahalaisissa ei ole säännöstä siitä, miten ulkomailta maksettava etuus vaikuttaa kuntoutusrahalain mukaista etuutta määrättäessä. Lain 7 §:ssä säädetään etuuksista, jotka estävät kuntoutusrahan saamisen. Estävä etuus on muun muassa oikeus täyteen korvaukseen ansionmenetyksestä pakollista tapaturmavakuutusta tai liikennevakuutusta koskevien suomalaisten lakien perusteella. Jos kuntoutuja saisi vastaavaa korvausta ansionmenetyksestä ulkomailta, se ei estä kuntoutusrahan saamista.

ETA-sopimuksen voimaantulo ja sen myötä EU-asetuksen 1408/71 soveltamisvelvoitteen liittyminen myös kuntoutusrahalain mukaisiin etuuksiin aiheuttaa sen, että Suomen tulee ottaa huomioon ETA-maasta tuleva etuus. Se otetaan huomioon samalla tavalla kuin vastaava Suomesta maksettava etuus.

Jotta muista kuin ETA-maista saatavia etuuksia kohdeltaisiin yhdenvertaisesti ehdotetaan, että ulkomailta maksettava etuus voitaisiin rinnastaa vastaavaan suomalaiseen etuuteen kuntoutusrahalain mukaista etuutta päätettäessä. Etuutena pidettäisiin tällöin myös ulkomaiselta työnantajalta tai kansainväliseltä järjestöltä saatua vastaavaa etuutta korvaavaa palkkaa.

2.2.2. *Kuntoutusraha Raha-automaattiyhdistyksen rahoittaman kuntoutuksen ajalta*

Voimassa olevien säännösten nojalla Raha-

automaattiyhdistyksen tuella kotimaassa toteutetun sopeutumisvalmennuksen ajalta voidaan maksaa kuntoutusrahaa laissa tarkemmin säädellyin edellytyksin vain, mikäli sopeutumisvalmennus vastaa sisällöltään vammaispalvelulain mukaista sopeutumisvalmennusta. Tällöin kuntoutuksen toteuttajina toimivat eri järjestöt.

Kuntoutusrahalain 5 §:n 1 momentin nojalla kuntoutusrahaa maksetaan myös sellaisen sopeutumisvalmennuksen ajalta, jota annetaan kansanterveyslain, erikoissairaanhoidon tai kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain nojalla. Tähän sopeutumisvalmennukseen, jota pidetään lääkinnällisenä kuntoutuksena, sisältyy yleensä myös sosiaalisen selviytymisen näkökulma. Tavoite on siten sama kuin vammaispalvelulain mukaisessa sopeutumisvalmennuksessa.

Jotta kuntoutujat olisivat yhdenvertaisia, olisi perusteltua hyväksyä kuntoutusrahan piiriin edellä tarkoitettu sopeutumisvalmennus myös silloin, kun sitä tuotetaan Raha-automaattiyhdistyksen tuella. Tätä koskevaa täsmennystä esitetään kuntoutusrahalain 5 §:n 3 momenttiin.

Raha-automaattiyhdistyksen tuella eräät järjestöt toteuttavat myös sisällöltään sopeutumisvalmennusta vastaavaa toimintaa ulkomailta, esimerkiksi psoriasis-potilaiden ilmastohoitoa taikka reumasairauksia sairastavien tai hengityselinsairauksia potevien kuntoutusjaksoja. Tällaisen kuntoutuksen järjestämistä voidaan erityistapauksissa myös ulkomailta järjestettynä pitää perusteltuna. Kuntoutujien kannalta tällaista kuntoutusta voidaan pitää tarkoituksenmukaisempana kuin kotimaassa annettua sairaalahoitoa.

Tämän vuoksi kuntoutusrahalain 6 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että kuntoutusrahaa voitaisiin maksaa erittäin painavista syistä myös Raha-automaattiyhdistyksen rahoittaman ulkomailta annetun kuntoutuskurssin ajalta samoin edellytyksin kuin vastaavan kotimaassa toteutettavan kuntoutuksen ajalta.

2.2.3. *Kuntoutusraha kuntoutusprosessin tukijana*

Kuntoutusrahalain 8 §:n mukaan kuntoutusraha maksetaan kuntoutukseen osallistumisen ajalta jokaiselta arkipäivältä. Sitä voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta, enintään

kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden kummankin syyn perusteella erikseen laskettuna.

Tuloksellinen kuntoutus on pääsääntöisesti kuntoutussuunnitelmaan pohjautuvaa prosessia. Se toteutuu monesti jaksottaisena eri kuntoutustoimenpiteiden kautta. Esimerkiksi amatillista kuntoutusta suunniteltaessa prosessiin voi sisältyä alkuvaiheessa tutkimuksia kuntoutumismahdollisuuksista, sen jälkeen kuntoutustutkimus, työkokeilu tai vastaava selvittelyvaihe, jonka aikana yhdessä kuntoutujan kanssa tehdään kuntoutussuunnitelma. Jos suunnitelmassa päädytään esimerkiksi uudelleen koulutukseen, prosessin eteneminen riippuu siitä, tuleeko kuntoutuja hyväksytyksi asianomaiseen oppilaitokseen ja milloin hän voi aloittaa opiskelun. Suunnitelman mukaisen kuntoutuksen etenemisaikataulusta ei siis ole varmuutta. Tällöin erilaisten kuntoutustoimenpiteiden väliin saattaa jäädä kuntoutusrahain 8 §:ssä tarkoitettuja enimmäisaikoja pitempiä odotus- ja väliaikoja, jolloin kuntoutujan on saatava toimeentulonsa muualta kuin kuntoutusrahasta.

Kuntoutujan toimeentulon turvaaminen kuntoutusrahan avulla koko suunnitelman tarkoittaman kuntoutusprosessin ajan myös edellä tarkoitetuissa tilanteissa olisi perusteltua silloin, kun kuntoutujalla ei ole työpaikkaa, johon hän voisi väliajoiksi palata tai ellei hänen toimeentulonsa ole turvattu eläkkeen avulla. Hallinnollisesti ei ole tarkoituksenmukaista eikä kuntoutusprosessin etenemistä tukevaa, että kuntoutuja joutuu hakemaan kesken suunnitellun kuntoutusprosessin sairauspäivärahaa, työttömyysturvaa tai kunnallista toimeentulotukea muun toimeentuloturvan puuttuessa.

Edellä olevan perusteella ehdotetaan, että kuntoutusrahain 8 §:n 2 momentin säännöksiä tarkennettaisiin siten, että kuntoutuksen odotusajan ja väliajan kuntoutusrahaa voitaisiin tarvittaessa maksaa ilman kolmen kuukauden vuosittaista aikarajoitusta, jos se olisi vakuutetulle tehdyn kuntoutussuunnitelman tarkoittaman kuntoutusprosessin etenemisen ja sen aikaisen toimeentulon turvaamiseksi taroituksenmukaista.

Koska kuntoutusraha kuntoutuksen odotus- ja väliajoilta on harkinnanvarainen etuus, esitetään yhdenmukaisen menettelyn turvaamiseksi, että kansaneläkelaitos voisi antaa tarvittavat määräykset säännöksen soveltamisesta.

2.2.4. Työmarkkinatuki ja kuntoutusrahaetuudet

Kuntoutusrahalaissa (611/91) on säännöksiä, joilla on haluttu turvata kuntoutukseen menevälle työttömälle katkeamaton ja tasoltaan vähintään työttömyysajan toimeentuloturvaa vastaava kuntoutusajan toimeentuloturva. Kuntoutusrahain 11 §:ssä säädetään, että kuntoutusrahaa maksetaan ilman omavastuuaikaa, jos kuntoutuja on välittömästi ennen kuntoutusta saanut työttömyyspäivärahaa. Kuntoutusrahain 15 §:n mukaan työttömällä, joka aloittaa kuntoutuksen on oikeus saada kuntoutusrahana vähintään sairausvakuutuslain 18 a §:ssä tarkoitettu markkamäärä lisätynä 10 prosentilla. Kuntoutusrahain 24 §:n 1 momentin mukaan harkinnanvaraisen kuntoutusavustukseen ei ole oikeutta työttömyyspäivärahaa saavalla henkilöllä. Huomioon ottaen työmarkkinatuesta annetun lain (1542/93) mukaisen työmarkkinatuen tavoitteen olisi perusteltua, että se rinnastettaisiin työttömyyspäivärahaan kuntoutusrahain mukaisista etuuksista päätettäessä.

Tämän vuoksi ehdotetaan, että kuntoutusrahaa maksettaisiin ilman omavastuuta kuntoutujalle, joka siirtyy välittömästi työmarkkinatuelta kuntoutusrahalle. Samoin ehdotetaan, että työmarkkinatukea saaneen kuntoutusraha olisi vähintään työmarkkinatuen suuruinen. Tämä edellyttää myös sairausvakuutuslain (364/63) 18 a §:n muuttamista siten, että sen mukaista sairauspäivärahaa määritettäessä työmarkkinatuki rinnastetaan työttömyyspäivärahaan. Tätä koskeva sairausvakuutuslain muutosesitys sisältyy tähän hallituksen esitykseen. Lisäksi ehdotetaan kuntoutusrahain harkinnanvaraista kuntoutusavustusta koskevaa säännöstä muutettavaksi niin, ettei avustusta olisi mahdollista saada ajalta, jolta hakija saa työmarkkinatukea.

2.2.5. Kuntoutusrahan yhteensovitusta koskevat säännökset

Kuntoutusrahain 18 §:n 1 momentin mukaan kuntoutusrahaa saavalle, joka saa samalta ajalta jonkin muun lain perusteella ansionmenetykskorvausta, maksetaan kuntoutusrahaa vain siltä osin kuin se on muuta etuutta suurempi. Säännös ei koske eläkkeensaajan kuntoutusrahaa eikä kuntoutusrahaa, jota

maksetaan ammatillisen koulutuksen ajalta kunnallista toimeentulotukea koskevia säännöksiä soveltuvin osin noudattaen.

2.2.5.1. Suoraan eri lakien nojalla maksettujen ansionmenetykskorvausten yhteensovittamisesta

Kuntoutusrahain 7 §:n 2 momentin mukaan kuntoutusrahaa ei makseta, jos kuntoutujalla on oikeus täyteen ansionmenetykskorvaukseen pakollista tapaturmavakuutusta tai liikennevakuutusta koskevien lakien, sotilasvammalain tai sotilastapaturmalain nojalla.

Kuntoutusrahain 19 §:ssä on lueteltuina ansionmenetykskorvauksiin verrattavia etuuksia, joita ei yhteensoviteta kuntoutusrahan kanssa. Näitä ovat:

- työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen nojalla maksettavat osa-aika- tai osaeläkkeet,

- tapaturma- tai liikennevakuutusta koskevien lakien, sotilasvamman- taikka sotilastapaturmalain mukainen muu kuin täysi korvaus ansionmenetyksestä,

- kansaneläkelain 22 §:n 2 momentin nojalla myönnetty työkyvyttömyyseläke, sekä

- sairausvakuutuslain 22 §:n 2 momentin mukainen vanhempainraha.

Käytännössä esiintyy tilanteita, joissa useampia 19 §:n tarkoittamia etuuksia saava kuntoutuja saa lisäksi yhteensovittamattomana kuntoutusrahaa.

Sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa vähentävänä otetaan huomioon muun muassa tapaturma- ja liikennevakuutuslain sekä sotilasvamman- ja sotilastapaturmalain perusteella maksetut ansionmenetykskorvaukset, vaikka ne eivät olisi täysiä korvauksia. Samoin osaeläkkeet vähentävät päivärahan määrää, jos oikeus osaeläkkeeseen on alkanut sinä vuonna, jota koskevat työtulot ovat päivärahan perusteena tai sen jälkeen. Vastaava menettely olisi perusteltua myös kuntoutusrahan osalta.

Edellä olevan perusteella ehdotetaan, että kuntoutusrahain yhteensovitusta koskevia säännöksiä muutetaan siten, että kuntoutusrahaa vähentävänä otettaisiin täysimääräisesti huomioon kuntoutujan samalta ajalta saama tapaturmavakuutuslain, liikennevakuutuslain, sotilasvammalain ja sotilastapaturmalain mukainen ansionmenetykskorvaus sikäli kuin niitä

ei ole pidettävä kuntoutusrahan maksamista estävinä sekä osaeläke vastaavalla tavalla kuin se vähentäisi asianomaisen kuntoutujan sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa.

2.2.5.2. Muun tulon ja korvauksen yhteensovittamisesta

Käytännössä on tavallista, että ammatillisessa koulutuksessa oleva käy opiskeluaikanaan sivu- tai viikonlopputyössä ja saa työstä palkkaa. Samoin yleistä on opiskelijoiden harjoittelujan palkka. Koska työnantaja saa näissä tapauksissa maksamaansa palkkaa vastaavan työsuorituksen, ei kuntoutusrahaa ole perusteltua maksaa työnantajalle. Palkkaa ei voida ottaa huomioon myöskään kuntoutusrahaa vähentävänä, koska se ei ole ansionmenetykskorvausta.

Tilanne on vastaava silloin, kun opiskelija saa erissä tai yhtenä suorituksena apurahaa toimeentulon turvaamiseksi esimerkiksi tutkintoon liittyvän harjoitus- tai diplomityön valmistelemisen ajaksi.

Palkkatulo sekä koulutuksen ja siihen liittyvän harjoittelun ajalta rahana maksettavat toimeentuloa turvaavat tulot ja vastaavat korvaukset olisi voitava ottaa huomioon tietyn rajatulon ylittävältä osalta kuntoutusrahaa vähentävinä.

Tämän vuoksi ehdotetaan, että ammatillisena kuntoutuksena järjestettävän koulutuksen ja siihen liittyvän harjoittelun ajalta saadut tulot ja muut kuin suoraan eri lakien nojalla maksettavat ansionmenetykskorvaukset otettaisiin huomioon kuntoutusrahaa vähentävinä siltä osin kuin niiden määrä ylittää kansaneläkelain mukaisen kansaneläkkeen pohjaosan ja yksinäisen henkilön asianomaisen kuntaryhmän mukaisen täysimääräisen lisäosan yhteismäärän (2 373 — 2 478 mk) kuukaudessa lukukauden ajalta keskimäärin laskettuina. Säännöstä ei sovellettaisi palkkaan tai sitä vastaavaan korvaukseen, jonka perusteella työnantajalla on oikeus samalta ajalta suoritettavaan kuntoutusrahaan kuntoutusrahain 21 §:n perusteella.

Myös uudessa opintotukilaissa (65/94, 17 §) on hyväksytty menettely, jossa lukukausien aikana saatu ansiotulo vähentää opintotukea tietyn keskimäärin lasketun markkamäärän ylittävältä osalta.

2.2.5.3. Takautuvien etuuksien huomioonottamisesta

Kuntoutusrahain 18 §:n 2 momentin nojalla takautuvasti myönnetyt ansionmenetykskorvaukset maksetaan samalta ajalta suoritettua kuntoutusrahaa vastaavalta osalta kansaneläkelaitokselle.

Käytännössä esiintyy melko yleisesti tilanteita, että kuntoutusrahaa, jonka takautuva hakuaika on yksi vuosi, haetaan ja maksetaan jälkikäteen samalta ajalta, jolta kuntoutuja on jo ehtinyt saada muita sosiaalivakuutusetuksia. Näitä ovat esimerkiksi sairaus- tai työttömyyspäiväraha, työmarkkinatuki, äitiys-, isyys- ja vanhempainraha taikka työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukainen koulutustuki. Jotta voitaisiin välttää edellä mainittuja etuuksia koskevien päätösten poisto- ja takaisinperintätilanteet, tulisi samalta ajalta myöhemmin maksettava kuntoutusraha voida pidättää mainittujen etuuksien määrään saakka näiden etuuksien takaisinsuorituksena, ei kuitenkaan jos kyseessä on sairausvakuutuslain 22 §:n 2 momentin mukainen vähimmäispäivärahan suuruinen vanhempainraha. Tässä tarkoitettun menettelyn mahdollistava säännös ehdotetaan lisättäväksi kuntoutusrahain 18 §:ään.

2.2.6. Kansaneläkelain 22 §:n 2 momentin mukaista työkyvyttömyyseläkettä saavan kuntoutusrahain omavastuu

Kuntoutusrahain 13 §:n mukaan kuntoutusrahaa maksetaan 30 päivän kuluttua kuntoutuksen alkamispäivästä, jos kuntoutuja sai välittömästi ennen kuntoutuksen alkamista täyttä työkyvyttömyyseläkettä, yksilöllistä varhaiseläkettä tai työttömyyseläkettä työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen nojalla tai vastaavaa kansaneläkelain mukaista eläkettä.

Säännös ei aseta kansaneläkelain 22 §:n 2 momentin nojalla työkyvyttömyyseläkettä saavaa kuntoutusrahain omavastuujan osalta eri asemaan kuin muuta työkyvyttömyyseläkkeensaajaa, vaikka hänen saamansa kuntoutusraha ei määräydy eläkkeensaajan kuntoutusrahaa koskevan kuntoutusrahain 16 §:n perusteella. Hänenkin kuntoutusrahaansa on sovellettava 30 päivän omavastuuajaa.

Jos kansaneläkelain 22 §:n 2 momentin no-

jalla työkyvyttömyyseläkettä saava kuntoutuja ei saa lisäksi kuntoutusrahain 16 §:ssä tarkoitettua eläkettä, hän on kuntoutusrahain määrätymisen suhteen samassa asemassa kuin muut työssä käyvät tai työttömät kuntoutuja. Kuntoutusraha korvaa hänelle tällöin kuntoutuksen ajalta pois jäänyttä palkkaa, työttömyyskorvausta tai sairauspäivärahaa.

Tämän johdosta ehdotetaan kuntoutusrahain 13 §:ää muutettavaksi siten, että siinä tarkoitettua 30 päivän omavastuuta sovelletaan vain kuntoutusrahain 16 §:n mukaista kuntoutusrahaa saavaan kuntoutujaan.

2.3. Sairausvakuutuslaki

Sairausvakuutuslain 18 a §:n mukaan, jos vakuutetulla on työkyvyttömyyden alkaessa ollut oikeus työttömyyspäivärahaan, hänelle suoritettava sairausvakuutuslain mukainen päiväraha on vähintään 86 prosenttia hänelle suoritettua työttömyyspäivärahaa määräästä, jolloin kuuden päivän sairauspäiväraha vastaa viideltä päivästä maksettavaa työttömyyspäivärahaa. Säännös on lisätty lakiin, jotta työttömien toimeentulon taso ei laskisi, kun työttömyyspäiväraha vaihtuu sairauspäivärahaksi. Säännös koskee ainoastaan työttömyyspäivärahaa eikä sitä voida soveltaa silloin, kun vakuutettu on työvoimakoulutuksessa ja saa työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaista koulutustukea eikä silloin, kun vakuutettu saa työmarkkinatuesta annetun lain mukaista työmarkkinatukea. Koulutuksessa olevat työttömät ja pitkäaikaistyöttömät saavat siten sairastuessaan monessa tapauksessa ainoastaan sairausvakuutuslain mukaisen vähimmäispäivärahan. Jotta työvoimakoulutukseen osallistuvien työttömien ja työmarkkinatuen saajien toimeentuloturvan taso ei heikkenisi sairastumisen vuoksi, tulisi sairausvakuutuslain 18 a §:n 1 momenttia muuttaa siten, että sitä voitaisiin soveltaa myös työmarkkinatukeen ja koulutustukeen. Lisäksi pykälään tulisi tehdä työttömyysturvalain 5 luvun muuttamisesta (1537/93) aiheutuva tekninen tarkistus. Osaaikatyön ja sivutyön palkasta ja muusta työtulosta säädetään työttömyysturvalain 17 ja 18 §:ssä.

3. Taloudelliset vaikutukset

Työhön osallistuvien yli 55-vuotiaiden osuus

on Suomessa huomattavasti alhaisempi kuin esimerkiksi muissa pohjoismaissa. Keskimääräinen eläkkeelle siirtymisikä on Suomessa ollut 58 vuotta, joka on tarkoitus nostaa vuoteen 2020 mennessä 61 vuoteen. Raportissaan ”Sosiaaliturvan strategiset valinnat -kohti 2000-lukua” (1994:5) sosiaali- ja terveysministeriö on esittänyt näkemyksensä sosiaaliturvan lähivuosien suunnasta nojautuen toimintapolitiikkassaan viiteen päästrategiaan. Näistä yksi on ehkäisevän politiikan strategia, jonka tavoitteena on muun muassa kuntoutusta ja muita työkykyä ylläpitäviä toimenpiteitä tehostamalla hillitä siirtymistä ennenaikaiselle eläkkeelle.

Kuntoutuslakiuudistuksen seurantaselvitysten perusteella voidaan osoittaa useita tärkeitä lainmuutostarpeita, joista nyt kyseessä olevaan esitykseen on valittu ne, joiden toteutuminen korostaisi kuntoutuksen prosessinomaista tukemista sekä kuntoutuksen toteuttamista avomuotoisena, jolloin kuntoutuksen kokonaiskustannusten vähentyminen on mahdollista. Maan taloudelliset resurssit huomioon ottaen suuria kustannuksia aiheuttavista uudistuksista kuten esimerkiksi varhaiskuntoutusmahdollisuuksien lisäämisestä tai päihdekuntoutuksen nykyistä laajemmasta tukemisesta taikka suojattuja vammais- ja hoitotukia saavien kuntoutusmahdollisuuksien parantamisesta on tässä vaiheessa luovuttu, vaikkakin niitä pidetään tärkeinä.

Kuntoutusta järjestävien ja korvaavien tahojen työnjaon selkeyttämistä koskevilla muutosehdotuksilla olisi kansaneläkelaitoksen kuntoutusvaroja vähäisessä määrin säästävä vaikutus. Niiden mukainen menettely selkiyttäisi päätöksentekoa ja lisäisi siten myös työn tehokkuutta.

Kuntoutusrahamahdollisuuksien laajentaminen Raha-automaattiyhdistyksen rahoittaman sopeutumisvalmennuksen ajalta lisää jossain määrin kuntoutusrahakustannuksia. Kustannuslisäys aiheutuisi pääosin ilmastohoidon ajalta maksettavasta kuntoutusrahasta, joka olisi vuositasolla noin 300 000 — 400 000 markkaa. Tällöin ilmastohoitoon osallistuisi 120 henkilöä, kukin kolmen viikon jaksolle.

Kuntoutusraha kuntoutusprosessin tukijana siten, että kuntoutusrahaa voitaisiin tarvittaessa maksaa siihen sisältyvien odotus- ja väliaikojen ajalta ilman kolmen kuukauden enimmäisaikarajoitusta lisäisi kuntoutusrahakustannuksia. Kyseessä on harkinnanvarainen etuus, jota ei maksettaisi mikäli henkilön toimeentulurva on muuten järjestetty muun muassa

palkkatuloilla tai eläkkeillä. Kuntoutusraha korvaisi kyseisen henkilön nykyisin saamaa työttömyysturvaa, sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa tai sosiaalihuoltolain mukaista toimeentuloturva, joten muutos olisi kustannusneutraali koko sosiaaliturvan kenttää tarkastellen.

Esityksen tavoitteena on myös lisätä mahdollisuuksia maksaa kuntoutusrahaa nykyistä laajemmin terveydenhuollon toteuttaman kuntoutuksen ajalta. Tämä ei kuitenkaan johtane kuntoutuksen lisääntymiseen siinä määrin, että siitä aiheutuisi esitettyjen muutosten osalta kuntoutusrahakustannusten olennaista lisääntymistä.

Kuntoutusrahan yhteensovittamista koskevien säännösten tarkentaminen siten, että nykyistä laajemmin otettaisiin kuntoutusrahaa vähentävänä huomioon kuntoutujan saamat ansionmenetyskorvaukset ja tulot säästäisi kuntoutusrahakustannuksia ja estäisi yksittäistapauksina esiin tulevat merkittävätkin ylikompensaatiotilanteet. Säästön suuruus rahallisesti on vähäinen.

Ne muutosesitykset, joiden vaikutuksista kuntoutuksen ja kuntoutusrahan kustannuksiin ei ole edellä esitetty erillistä arviota, aiheuttavat vuosittain yhteensä enintään noin 500 000 markan kokonaistaloudelliset kustannusvaikutukset.

4. Asian valmistelu

Eduskunnan antaman selvityselvoituksen huomioon ottaen kansaneläkelaitos laati oman laajahkon selvityksensä kuntoutuslainsäädännön vaikutuksista kansaneläkelaitoksen kuntoutustoiminnan kannalta. Tässä yhteydessä nostettiin esiin nimenomaan kansaneläkelaitoksen kuntoutustoimintaan liittyviä lainmuutostarpeita. Nämä sisältyvät pääosin tähän yhteistyössä kansaneläkelaitoksen kanssa valmistettuun esitykseen.

5. Suhde kansainvälisiin sopimuksiin

Ehdotetut etuuksien päällekkäisyyden estämistä ja niiden yhteensovittamista koskevat säännökset tulevat ensisijaisesti sovellettaviksi tilanteissa, joissa asiasta ei säädetä tai määrätä Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksis-

sa. Esimerkiksi ETA-sopimukseen sisältyvän asetuksen 1408/71 säännökset ovat ensisijaisia kansalliseen lainsäädäntöön nähden, jos ne ovat ristiriidassa keskenään. Nyt ehdotetut muutokset ovat sopusoinnussa asetuksen periaatteiden ja säännösten kanssa. Asetuksen säännökset mahdollistavat kansalliseen lainsäädäntöön sisältyvien yhteensovitusäännösten soveltamisen eläkkeitä lukuun ottamatta siinäkin tapauksessa, että nimenomaisia säännöksiä ulkomaisen etuuden yhteensovittamisesta ei ole.

6. Voimaantulo

Lainmuutokset ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995 siten, että lakeja olisi sovellettava kuntoutukseen, joka jatkuu lain voimaantullessa tai joka alkaa lain voimaantulon jälkeen sekä kuntoutusrahaan, jota maksetaan tällaisen kuntoutuksen ajalta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 27 päivänä maaliskuuta 1991 kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain (610/91) 1 §:n 2 momentti ja 5 §, sekä
lisätään lakiin uusi 1 a § seuraavasti:

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain mukaista kuntoutusta korvataan ja järjestetään, jollei vakuutetulla ole oikeutta tarvitsemaansa kuntoutukseen tai korvaukseen kuntoutuksen aiheuttamista kustannuksista tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (625/91), liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/91), sotilasvammalain (404/48) tai sotilastapaturmalain (1211/90) nojalla.

1 a §

Ulkomailta maksettavan etuuden huomioonottaminen

Tämän lain mukaista etuutta määrättäessä voidaan ottaa huomioon samaa etuutta tai tämän lain mukaan huomioon otettavaa muuta etuutta vastaava ulkomailta järjestettävä tai maksettava etuus.

5 §

Hakeminen ja päätöksenteko

Hakemus kuntoutuksen järjestämisestä ja korvaamisesta tehdään kansaneläkelaitokselle.

Kuntoutushakemuksen johdosta kansaneläkelaitoksen on annettava hakijalle kirjallinen päätös.

Kuntoutusta järjestetään ja korvataan aikaisintaan sen kalenterikuukauden alusta lukien, jona kuntoutushakemus jätettiin kansaneläkelaitokselle, jollei sen järjestämiseen tai korvaamiseen sitä edeltävältä ajalta ole erityistä syytä. Kuntoutusta ei kuitenkaan järjestetä tai korvata pitemmältä kuin kuuden kuukauden ajalta ennen sen hakemista.

Ammatillista kuntoutusta koskevasta tämän lain mukaisesta päätöksestä kansaneläkelaitoksen on välittömästi ilmoitettava eläketurvakeskukselle, siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995. Lakia sovelletaan lain voimaantulosta lukien kuntoutusetuuteen, joka jatkuu lain voimaantullessa tai joka alkaa lain voimaantulon jälkeen.

2.

Laki**kuntoutusrahalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetun kuntoutusrahalain (611/91) 5 §:n 3 momentti, 6 §, 8 §:n 2 momentti, 11 §, 13 §, 15 § ja sen otsikko, 19 §, 24 §:n 1 momentti, 25 §:n 1 momentti, 26 §:n 2 momentti, sekä

lisätään lakiin uusi 2 a § sekä 18 §:ään uusi 2 momentti ja uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

2 a §

Ulkomailta maksettavan etuuden huomioonottaminen

Tämän lain mukaista etuutta määrättäessä voidaan ottaa huomioon samaa etuutta tai tämän lain mukaan huomioon otettavaa muuta etuutta vastaava ulkomailta maksettava etuus. Etuuteen voidaan rinnastaa myös ulkomaiselta työnantajalta tai kansainväliseltä järjestöltä saatu vastaavaa etuutta korvaava palkka.

5 §

Kuntoutuksen antamisperuste

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös 1 momentissa tarkoitettua sopeutumisvalmennusta vastaavan Raha-automaattiyhdistyksen rahoittaman sopeutumisvalmennuksen ajalta.

6 §

Ulkomailla annettu kuntoutus

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös muulla kuin Suomessa annettavan kuntoutuksen ajalta, jos kuntoutuksen antaminen ei Suomessa ole mahdollista tai sen antamiseen ulkomailta on muuten erittäin painava syy ja kysymyksessä on 5 §:n 1 momentissa mainittuun säännökseen perustuva kuntoutustoiminta tai sisältöään sitä vastaava Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama kuntoutuskurssi.

8 §

Maksamisaika

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjakso-

jen väliseltä ajalta. Tällöin kuntoutusrahaa maksetaan kuitenkin enintään kolmelta kuu-kaudelta kalenterivuotta kohden kummankin syyn perusteella erikseen laskettuna, jollei sen maksaminen pitemmältä ajalta ole kuntoutuksen etenemisen turvaamiseksi perusteltua. Tarkemmat määräykset maksamisen perusteista antaa kansaneläkelaitos.

11 §

Maksaminen ilman omavastuuaikaa

Omavastuuaikaa ei sovelleta, jos kuntoutuja sai välittömästi ennen kuntoutuksen alkamista sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, työttömyysturvalain mukaista työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatuesta annetun lain (1542/93) mukaista työmarkkinatukea.

13 §

Siirtyminen eläkkeeltä

Kuntoutusrahaa maksetaan 30 päivän kuluttua kuntoutuksen alkamispäivästä, jos kuntoutuja sai välittömästi ennen kuntoutuksen alkamista eläkettä, jonka perusteella hänen kuntoutusrahansa määräytyy tämän lain 16 §:n mukaisesti.

15 §

Työttömyysturvaa tai työmarkkinatukea saaneen kuntoutusrahan vähimmäismäärä

Jos kuntoutuja sai välittömästi ennen kuntoutusrahan alkamista työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea, kuntoutusrahana maksetaan kuntoutuksen alkaessa vähintään sairausvakuutuslain 18 a §:ssä tarkoitettu markkamäärä lisätynä 10 prosentilla.

18 §

Yhteensovitus

Jos kuntoutuja saa ammatillisena kuntoutuksena järjestetyn koulutuksen tai siihen liittyvän harjoittelun ajalta säännöllisesti muuta kuin 1 momentissa tarkoitettua ansionmenetykskorvausta tai muuta toimeentuloa turvaavaa tuloa, vähennetään samalta ajalta maksettavasta kuntoutusrahasta mainitut tulot ja korvaukset siltä osin kuin niiden määrä yhteensä ylittää lukukauden ajalta laskettuna keskimäärin kansaneläkelain mukaisen kansaneläkkeen pohjaosan ja yksinäisen henkilön asianomaisen kuntaryhmän mukaisen täysimääräisen lisäosan yhteismäärän kuukaudessa. Tässä momentissa säädettyä yhteensovitusta ei sovelleta kuntoutusrahaan, joka tämän lain 21 §:n nojalla maksetaan työnantajalle.

Jos kuntoutuja on saanut samalta ajalta työttömyysturvalain mukaista työttömyyspäivärahaa, työmarkkinatuesta annetun lain mukaista työmarkkinatukea, sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, äitiys- tai isyysrahaa, muuta kuin sairausvakuutuslain 22 §:n 2 momentin mukaista vanhempainrahaa taikka työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaista koulutustukea, pidätetään samalta ajalta suoritettava kuntoutusraha maksetun työttömyysturvalain mukaisen peruspäivärahan, työmarkkinatuen, sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan, äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan tai koulutustuen määrään saakka, taikka se suoritetaan asianomaiselle työttömyyskassalle maksettua ansioonsuhteutettua työttömyyspäivärahaa vastaavalta osalta.

19 §

Maksaminen ilman yhteensovitusta

Yhteensovitusta ei tehdä, jos kuntoutuja saa:

1) osa-aika- tai osaeläkettä työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen nojalla, jos oikeus saada mainittua eläkettä on alkanut

ennen sen kalenterivuoden alkua, jota koskevat työtulot olisivat 14 §:ssä tarkoitettun kuntoutusrahan määrittämisen perusteena;

2) työkyvyttömyyseläkettä kansaneläkelain 22 §:n 2 momentin nojalla; tai

3) sairausvakuutuslain 22 §:n 2 momentin mukaan määrättyä vanhempainrahaa.

24 §

Harkinnanvarainen kuntoutusavustus

Kuntoutuksen jälkeiseltä ajalta kuntoutusrahaa saaneelle kuntoutujalle voidaan maksaa harkinnanvaraista kuntoutusavustusta, jos tämä on kuntoutujan työllistymisen kannalta erityisen tarpeellista. Harkinnanvaraista kuntoutusavustusta ei makseta kuitenkaan ajalta, jolta henkilöllä on oikeus työttömyysturvalain mukaiseen työttömyyspäivärahaan tai työmarkkinatuesta annetun lain mukaiseen työmarkkinatukeen.

25 §

Etuuksien hakeminen

Kuntoutusrahaa ja harkinnanvaraista kuntoutusavustusta haetaan kansaneläkelaitokselta. Kuntoutusrahaa haettaessa on esitettävä kuntoutuspäätös.

26 §

Päätös

Ammatillista kuntoutusta koskevasta päätöksestä ja sen perusteella myönnettävästä kuntoutusrahasta kansaneläkelaitoksen on välittömästi ilmoitettava eläketurvakeskukselle siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1995. Lakia sovelletaan lain voimaantuloa lukien kuntoutusrahaan, jota maksetaan lain voimaantullessa jatkuvan tai voimaantulon jälkeen alkavan kuntoutuksen perusteella.

3.

Laki**sairausvakuutuslain 18 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 18 a §:n 1 momentti,
 sellaisena kuin se on 22 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa (1255/89), seuraavasti:

18 a §

Jos vakuutetulla työkyvyttömyyden alkaessa on ollut oikeus työttömyysturvalain (602/84) mukaiseen työttömyyspäivärahaan, työmarkkinatuesta annetun lain (1542/93) mukaiseen työmarkkinatukeen tai työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/90) mukaiseen koulutustukeen, hänelle työkyvyttömyyden johdosta suoritettava päiväraha on vähintään 86 prosenttia hänelle työkyvyttömyyden alkaessa suoritettavan työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen tai koulutustuen määrästä. Tällöin ei työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen ja koulutustuen määrää laskettaessa oteta huomioon

1) työttömyysturvalain 17 ja 18 §:ssä tarkoitettua palkkaa ja muuta työtuloa;

2) työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 18 §:ssä tarkoitettua palkkaa ja muuta työtuloa eikä

3) sellaisia työttömyysturvalain 27 §:ssä tarkoitettuja etuuksia, jotka tämän lain 27 §:n mukaan on vähennettävä päivärahasta.

 Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
 kuuta 1995.

Tätä lakia sovelletaan, jos oikeus päivärahaan alkaa 1 päivänä tammikuuta 1995 tai sen jälkeen.

Helsingissä 30 päivänä syyskuuta 1994

Tasavallan Presidentti
MARTTI AHTISAARI

Sosiaali- ja terveysministeri *Jorma Huuhtanen*

1.

Laki**kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 27 päivänä maaliskuuta 1991 kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta
 annetun lain (610/91) 1 §:n 2 momentti ja 5 § sekä,
lisätään lakiin uusi 1 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain mukaista kuntoutusta korvataan ja järjestetään, jollei *vakuutettu saa* tarvitsemaansa kuntoutusta tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (625/91), liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/91), sotilasvammalain (404/48) tai sotilastapaturmalain (1211/90) nojalla.

Tämän lain mukaista kuntoutusta korvataan ja järjestetään, jollei *vakuutetulla ole oikeutta* tarvitsemaansa kuntoutukseen tai korvaukseen kuntoutuksen aiheuttamista kustannuksista tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (625/91), liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/91), sotilasvammalain (404/48) tai sotilastapaturmalain (1211/90) nojalla.

1 a §

Ulkomailta maksettavan etuuden huomioonottaminen

Tämän lain mukaista etuutta määrättäessä voidaan ottaa huomioon samaa etuutta tai tämän lain mukaan huomioon otettavaa muuta etuutta vastaava ulkomailta järjestettävä tai maksettava etuus.

5 §

Hakeminen ja päätöksenteko

Hakemus kuntoutuksen korvaamisesta tehdään kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoon.

Kuntoutushakemuksen johdosta kansaneläkelaitoksen on annettava hakijalle kirjallinen päätös.

5 §

Hakeminen ja päätöksenteko

Hakemus kuntoutuksen järjestämisestä ja korvaamisesta tehdään kansaneläkelaitokselle.

Kuntoutushakemuksen johdosta kansaneläkelaitoksen on annettava hakijalle kirjallinen päätös.

Kuntoutusta järjestetään ja korvataan aikaisintaan sen kalenterikuukauden alusta lukien, jona kuntoutushakemus jätettiin kansaneläkelaitokselle, jollei sen järjestämiseen tai korvaamiseen sitä edeltävältä ajalta ole erityistä syytä. Kuntoutusta ei kuitenkaan järjestetä tai korvata pitemmältä kuin kuuden kuukauden ajalta ennen sen hakemista.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

Ammatillista kuntoutusta koskevasta tämän lain mukaisesta päätöksestä kansaneläkelaitoksen on välittömästi ilmoitettava *opintotukilaissa (28/72) tarkoitetulle valtion opintotukikeskukselle ja eläketurvakeskukselle* siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Ammatillista kuntoutusta koskevasta tämän lain mukaisesta päätöksestä kansaneläkelaitoksen on välittömästi ilmoitettava eläketurvakeskukselle siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995. Lakia sovelletaan lain voimaantulosta lukien kuntoutusetuuteen, joka jatkuu lain voimaantullessa tai joka alkaa lain voimaantulon jälkeen.

2.

Laki**kuntoutusrahalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetun kuntoutusrahalain (611/91) 5 §:n 3 momentti, 6 §, 8 §:n 2 momentti, 11 §, 13 §, 15 § ja sen otsikko, 19 §, 24 §:n 1 momentti, 25 §:n 1 momentti, 26 §:n 2 momentti, sekä

lisätään uusi 2 a § sekä 18 §:ään uusi 2 momentti ja uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

2 a §

2 a §

Ulkomailta maksettavan etuuden huomioonottaminen

Tämän lain mukaista etuutta määrättäessä voidaan ottaa huomioon samaa etuutta tai tämän lain mukaan huomioon otettavaa muuta etuutta vastaava ulkomailta maksettava etuus. Etuuteen voidaan rinnastaa myös ulkomaiselta työnantajalta tai kansainväliseltä järjestöltä saatu vastaava etuutta korvaava palkka.

5 §

Kuntoutuksen antamisperuste

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettua sopeutumis-

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös 1 momentissa tarkoitettua sopeutusvalmennus-

Voimassa oleva laki

valmennusta vastaavan, Raha-automaattiyhdistyksen rahoittaman sopeutumisvalmennuksen ajalta.

6 §

Ulkomailla annettu kuntoutus

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös muualla kuin Suomessa annettavan kuntoutuksen ajalta, jos kuntoutuksen antaminen ei Suomessa ole mahdollista tai sen antamiseen ulkomailta on muuten erittäin painava syy ja kysymyksessä on 5 §:n 1 momentissa mainittuun säännökseen perustuva kuntoutustoiminta.

Ehdotus

ta vastaavan Raha-automaattiyhdistyksen rahoittaman sopeutumisvalmennuksen ajalta.

6 §

Ulkomailla annettu kuntoutus

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös muualla kuin Suomessa annettavan kuntoutuksen ajalta, jos kuntoutuksen antaminen ei Suomessa ole mahdollista tai sen antamiseen ulkomailta on muuten erittäin painava syy ja kysymyksessä on 5 §:n 1 momentissa mainittuun säännökseen perustuva kuntoutustoiminta *tai sisältyäkseen sitä vastaava Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama kuntoutuskurssi.*

8 §

Maksamisaika

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Tällöin kuntoutusrahaa maksetaan kuitenkin enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden kummankin syyn perusteella erikseen laskettuna.

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Tällöin kuntoutusrahaa maksetaan kuitenkin enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden kummankin syyn perusteella erikseen laskettuna, *jollei sen maksaminen pitemmältä ajalta ole kuntoutuksen etenemisen turvaamiseksi perusteltua. Tarkemat määräykset maksamisen perusteista antaa kansaneläkelaitos.*

11 §

Maksaminen ilman omavastuuta

Omavastuuaikaa ei sovelleta, jos kuntoutuja sai välittömästi ennen kuntoutuksen alkamista sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa tai työttömyysturvalain mukaista työttömyyspäivärahaa.

11 §

Maksaminen ilman omavastuuta

Omavastuuaikaa ei sovelleta, jos kuntoutuja sai välittömästi ennen kuntoutuksen alkamista sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, työttömyysturvalain mukaista työttömyyspäivärahaa *tai työmarkkinatuesta annetun lain (1542/93) mukaista työmarkkinatukea.*

13 §

Siirtyminen eläkkeeltä

Kuntoutusrahaa maksetaan 30 päivän kuluttua kuntoutuksen alkamispäivästä, jos kuntoutuja sai välittömästi ennen kuntoutuksen alkamista *täyttä työkyvyttömyyseläkettä, yksilöllistä*

13 §

Siirtyminen eläkkeeltä

Kuntoutusrahaa maksetaan 30 päivän kuluttua kuntoutuksen alkamispäivästä, jos kuntoutuja sai välittömästi ennen kuntoutuksen alkamista *eläkettä, jonka perusteella hänen kuntou-*

Voimassa oleva laki

varhaiseläkettä tai työttömyyseläkettä työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen nojalla taikka vastaavaa kansaneläkelain mukaista eläkettä.

15 §

Työttömyysturvaa saaneen kuntoutusrahan vähimmäismäärä

Jos kuntoutuja sai välittömästi ennen kuntoutusrahan alkamista työttömyyspäivärahaa, kuntoutusrahana maksetaan kuntoutuksen alkaessa vähintään sairausvakuutuslain 18 a §:ssä tarkoitettu markkamäärä lisättyinä 10 prosentilla.

Ehdotus

tusrahansa määräytyy tämän lain 16 §:n mukaisesti.

15 §

Työttömyysturvaa tai työmarkkinatukea saaneen kuntoutusrahan vähimmäismäärä

Jos kuntoutuja sai välittömästi ennen kuntoutusrahan alkamista työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea, kuntoutusrahana maksetaan kuntoutuksen alkaessa vähintään sairausvakuutuslain 18 a §:ssä tarkoitettu markkamäärä lisättyinä 10 prosentilla.

18 §

Yhteensovitus

Jos kuntoutuja saa ammatillisena kuntoutuksena järjestetyn koulutuksen tai siihen liittyvän harjoittelun ajalta säännöllisesti muuta kuin 1 momentissa tarkoitettua ansionmenetykskorvausta tai muuta toimeentuloa turvaavaa tuloa, vähennetään samalta ajalta maksettavasta kuntoutusrahasta mainitut tulot ja korvaukset siltä osin kuin niiden määrä yhteensä ylittää lukukauden ajalta laskettuna keskimäärin kansaneläkelain mukaisen kansaneläkkeen pohjaosan ja yksinäisen henkilön asianomaisen kuntaryhmän mukaisen täysimääräisen lisäosan yhteismäärän kuukaudessa. Tässä momentissa säädettyä yhteensovitusta ei sovelleta kuntoutusrahaan joka tämän lain 21 §:n nojalla maksetaan työnantajalle.

(2 mom. siirtyy 3 mom.:ksi)

Jos kuntoutuja on saanut samalta ajalta työttömyysturvalain mukaista työttömyyspäivärahaa, työmarkkinatuesta annetun lain mukaista työmarkkinatukea, sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, äitiys- tai isyysrahaa, muuta kuin sairausvakuutuslain 22 §:n 2 momentin mukaista vanhempainrahaa taikka työvoimapolitiitisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaista koulutustukea, pidätetään samalta ajalta suoritettava kuntoutusraha maksetun työttömyysturvalain mukaisen peruspäivärahan, työmarkkinatuen, sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan, äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan tai koulutustuen määrään saakka, taikka se suoritetaan asian-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

19 §

Maksaminen ilman yhteensovitusta

Yhteensovitusta ei tehdä, jos kuntoutuja saa:

- 1) osa-aika- tai osaeläkettä työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen nojalla;
- 2) muuta kuin täyttä korvausta ansionmenetyksestä pakollista tapaturmavakuutusta tai liikennevakuutusta koskevien lakien, sotilasvammalain taikka sotilastapaturmalain nojalla;
- 3) työkyvyttömyyseläkettä kansaneläkelain 22 §:n 2 momentin nojalla;
- 4) sairausvakuutuslain 22 §:n 2 momentin mukaan määrättyä vanhempainrahaa.

24 §

Harkinnanvarainen kuntoutusavustus

Kuntoutuksen jälkeiseltä ajalta kuntoutusrahaa saaneelle kuntoutujalle voidaan maksaa harkinnanvaraista kuntoutusavustusta, jos tämä on kuntoutujan työllistymisen kannalta erityisen tarpeellista. Harkinnanvaraista kuntoutusavustusta ei makseta kuitenkaan ajalta, jolta henkilöllä on oikeus työttömyysturvalain mukaiseen työttömyyspäivärahaan.

25 §

Etuuksien hakeminen

Kuntoutusrahaa ja harkinnanvaraista kuntoutusavustusta haetaan *kansaneläkelaitoksen paikallistoimistosta*. Kuntoutusrahaa haettaessa on esitettävä kuntoutuspäätös.

26 §

Päätös

Ammatillista kuntoutusta koskevasta päätöksestä ja sen perusteella myönnettävästä kuntoutusrahasta kansaneläkelaitoksen on välittö-

19 §

Maksaminen ilman yhteensovitusta

Yhteensovitusta ei tehdä, jos kuntoutuja saa:

- 1) osa-aika- tai osaeläkettä työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen nojalla, jos oikeus saada mainittua eläkettä on alkanut ennen sen kalenterivuoden alkua, jota koskevat työtulot olisivat 14 §:ssä tarkoitetun kuntoutusrahan määrittämisen perusteena; tai
- 2) työkyvyttömyyseläkettä kansaneläkelain 22 §:n 2 momentin nojalla; tai
- 3) sairausvakuutuslain 22 §:n 2 momentin mukaan määrättyä vanhempainrahaa.

24 §

Harkinnanvarainen kuntoutusavustus

Kuntoutuksen jälkeiseltä ajalta kuntoutusrahaa saaneelle kuntoutujalle voidaan maksaa harkinnanvaraista kuntoutusavustusta, jos tämä on kuntoutujan työllistymisen kannalta erityisen tarpeellista. Harkinnanvaraista kuntoutusavustusta ei makseta kuitenkaan ajalta, jolta henkilöllä on oikeus työttömyysturvalain mukaiseen työttömyyspäivärahaan tai työmarkkinatuesta annetun lain mukaiseen työmarkkinatukeen.

25 §

Etuuksien hakeminen

Kuntoutusrahaa ja harkinnanvaraista kuntoutusavustusta haetaan *kansaneläkelaitokselta*. Kuntoutusrahaa haettaessa on esitettävä kuntoutuspäätös.

Ammatillista kuntoutusta koskevasta päätöksestä ja sen perusteella myönnettävästä kuntoutusrahasta kansaneläkelaitoksen on välittö-

Voimassa oleva laki

mästi ilmoitettava *opintotukilaissa (28/72) tarkoitetulle valtion opintotukikeskukselle* ja eläketurvakeskukselle siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Ehdotus

mästi ilmoitettava eläketurvakeskukselle siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995. *Lakia sovelletaan lain voimaantulosta lukien kuntoutusraahan, jota maksetaan lain voimaantullessa jatkuvan tai voimaantulon jälkeen alkavan kuntoutuksen perusteella.*

3.

Laki**sairausvakuutuslain 18 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti *muutetaan* 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 18 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 22 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa (1255/89), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

18 a §

Jos vakuutetulla työkyvyttömyyden alkaessa on ollut oikeus työttömyysturvalain (602/84) mukaiseen työttömyyspäivärahaan, hänelle työkyvyttömyyden johdosta suoritettava päiväraha on vähintään 86 prosenttia hänelle työkyvyttömyyden alkaessa suoritettavan työttömyyspäivärahan määrästä. Tällöin ei työttömyyspäivärahan määrää laskettaessa oteta huomioon

1) työttömyysturvalain 19 §:ssä tarkoitettua osa-aikatyön palkkaa;

Ehdotus

18 a §

Jos vakuutetulla työkyvyttömyyden alkaessa on ollut oikeus työttömyysturvalain (602/84) mukaiseen työttömyyspäivärahaan, *työmarkkinatuesta annetun lain (1542/93) mukaiseen työmarkkinatukeen tai työvoimapolitiisesta aikuis-koulutuksesta annetun lain (763/90) mukaiseen koulutustukeen*, hänelle työkyvyttömyyden johdosta suoritettava päiväraha on vähintään 86 prosenttia hänelle työkyvyttömyyden alkaessa suoritettavan työttömyyspäivärahan, *työmarkkinatuen tai koulutustuen* määrästä. Tällöin ei työttömyyspäivärahan, *työmarkkinatuen ja koulutustuen* määrää laskettaessa oteta huomioon

1) työttömyysturvalain 17 ja 18 §:ssä tarkoitettua palkkaa ja muuta työtuloa;

Voimassa oleva laki

2) työttömyysturvalain 21 §:ssä tarkoitettua sivutyön palkkaa tai muuta työtuloa; eikä

3) sellaisia työttömyysturvalain 27 §:ssä tarkoitettuja etuuksia, jotka tämän lain 27 §:n mukaan on vähennettävä päivärahasta.

Ehdotus

2) työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 18 §:ssä tarkoitettua palkkaa ja muuta työtuloa eikä

3) sellaisia työttömyysturvalain 27 §:ssä tarkoitettuja etuuksia, jotka tämän lain 27 §:n mukaan on vähennettävä päivärahasta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995.

Tätä lakia sovelletaan, jos oikeus päivärahaan alkaa 1 päivänä tammikuuta 1995 tai sen jälkeen.
